

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

БЕЗПЕКА ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

Рекомендації
для педагогічних працівників та батьків

БЕЗПЕКА ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

БЕЗПЕКА ДІТЕЙ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ – МОН НАДАЄ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА БАТЬКІВ

Останнім часом збільшилася кількість випадків небезпечної поведінки дітей, що загрожує їхньому життю та здоров'ю. Зокрема, йдеться про вплив соціальних мереж в інтернеті. Для підвищення обізнаності вчителів, керівників закладів освіти, батьків та їхніх дітей МОН розробило рекомендації для проведення додаткових профілактичних заходів закладами освіти серед дітей та інформування батьків.

Цифрове середовище, зокрема інтернет, сьогодні є не лише важливим джерелом інформації, але й способом комунікації, який нівелює перепони для спілкування. Через глобальний вплив COVID-19 діти проводять дедалі більше часу в інтернеті.

Право дитини на безпеку та захист є базовим та поширюється на її життєдіяльність як онлайн, так і офлайн. Окрім того, не кожна дитина в Україні володіє достатнім рівнем знань щодо

ризиків у цифровому середовищі та навичками безпечної поведінки в цифровому просторі. Діти мають право здобувати знання та підтримку у використанні цифрового середовища. Надавати таку підтримку є спільною відповідальністю батьків, педагогічних працівників, суспільства загалом. Залучення батьків до освітнього процесу, налагодження ефективних партнерських відносин сприятиме не лише ефективному досягненню результатів навчання, а й формуванню безпечного освітнього та родинного середовища для дитини.

Невід'ємною складовою цього процесу є організація профілактичних заходів. Найбільшої уваги щодо профілактики потребують підлітки (12-17 років), оскільки це етап активного формування самооцінки, інтересів, моральних уявлень, соціальних установок та потреби в спілкуванні з однолітками.

Під час організації таких заходів варто орієнтуватися на формування навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі та здобуття знань щодо:

прав людей (зокрема, права в цифровому середовищі);
електронної участі (в ухваленні рішень);
збереження здоров'я під час роботи з цифровими пристроями;
механізмів захисту прав, що порушуються в інтернеті, а також способів отримати допомогу.
Попередження потрапляння дітей в небезпечні ситуації та вчасне виявлення таких випадків сприяє позитивному спілкуванню між родиною та закладом освіти.

Батькам під час комунікації з дитиною варто, зокрема:

говорити з дитиною про безпеку в інтернеті та допомагати розвивати критичне мислення, вчити робити аргументований вибір та нести відповідальність за його результати;
будувати відкриті та довірливі стосунки з дитиною;
формувати корисні звички використання гаджетів та цифрового середовища та підвищувати самооцінку дитини, дозволяти дитині самостійно робити вибір і бути відповідальною за це;
заохочувати користуватися гаджетами в зонах видимості дорослих;
встановлювати часові межі користування гаджетами та контролювати додатки, ігри, вебсайти та соціальні мережі, якими користується дитина, та їх відповідність віку дитини;
бути уважними до ознак страху чи тривоги, зміни поведінки, режиму сну та апетиту.
У разі виявлення, що дитина стала жертвою будь-яких проявів насильства, експлуатації, вербування або маніпуляцій у цифровому просторі, варто одразу звертатися до Національної поліції України та надіслати повідомлення про правопорушення до департаменту кіберполіції Національної поліції України (цілодобово).

Психологічну допомогу та підтримку можна отримати за номерами телефонів:

Національна гаряча лінія з питань протидії насильству та захисту прав дитини (пн – пт, з 12:00 до 16:00):

– 0 800 500 225 (безкоштовно зі стаціонарних),

– 16 111 (безкоштовно з мобільних);

онлайн-консультація для підлітків у Teenergizer;

чатбот у Telegram і Viber допоможе дізнатися, куди звертатися по допомогу.

Безпечна поведінка в цифровому середовищі

За даними міжнародного дослідницького проєкту [ESPAD](#), у 2020 році лише 6,7% опитаних підлітків в Україні не користувались соціальними мережам. Майже 45% підлітків проводять у соціальних мережах до 3 годин на день, а ще приблизно 50% – 4 та більше годин.

Безпечна поведінка в цифровому середовищі – компетентність, якою мають володіти всі, в першу чергу – діти. У зв'язку зі зростанням чисельності випадків небезпечної поведінки дітей, зокрема обумовлених впливом соціальних мереж в Інтернеті.

Цифрове середовище, зокрема мережа Інтернет, сьогодні є не лише важливим джерелом інформації, але і способом комунікації, який нівелює перепони для спілкування. Через глобальний вплив COVID-19 діти проводять все більше часу в Інтернеті.

Комунікація у віртуальному просторі має свої особливості. Так, інформаційно-комунікаційні технології є важливим інструментом у житті дітей під час здобуття освіти, соціалізації, самореалізації. Водночас, **безконтрольне та безвідповідальне їх використання містить ризики для здоров'я, розвитку та благополуччям дітей**, зокрема:

- **контактні ризики** (сексуальні експлуатації та зловживання, домагання для сексуальних цілей («грумінг», розбещення), онлайн-вербування дітей для вчинення злочинів, участь у екстремістських політичних чи релігійних рухах або для цілей торгівлі людьми);
- **ризики контенту** (принизливе та стереотипне зображення та надмірна сексуалізація жінок та дітей; зображення та популяризація насильства та нанесення собі ушкоджень, зокрема, самогубств; принизливі, дискримінаційні або расистські вирази або заклик до такої поведінки; реклама, контент для дорослих);
- **ризики поведінки** (залякування, переслідування та інші форми утисків, розповсюдження без отримання згоди сексуальних зображень, шантаж,

висловлювання ненависті, хакерство, азартні ігри, незаконне завантаження або інші порушення прав інтелектуальної власності, комерційна експлуатація);

- **ризики для здоров'я** (надмірне використання призводить до позбавлення сну та фізичної шкода).

Всі перераховані вище ризики не є вичерпними, постійно оновлюються та здатні негативно вплинути на фізичне, емоційне та психологічне благополуччя дитини.

Челендж (англ. Challenge) – жанр інтернет-роликів, в яких блогер виконує завдання на відеокамеру і розміщує його в мережі, а потім пропонує повторити завдання своєму знайомому або необмеженому колу користувачів. Саме слово челендж зазвичай перекладається як «виклик» у контексті словосполучення «кинути виклик».

Найбільш небезпечними останнім часом стали челенджі:

- «вогняний челендж» (Fire challenge);
- «падіння в стрибку» (Tripping jump challenge);
- «проломити-череп-челендж» (Skull-breaker challenge);
- «отруєння капсулами для прання» (Tide pods challenge);
- «суїцидальний челендж Момо»;
- «удушення / непритомність / втрата свідомості» (Choking / fainting / pass-out challenge);
- «контрольована задуха» (Blackout challenge);
- «вибух розетки» (Outlet Challenge);
- «вистрибни з автомобіля» (Drake «In My Feelings»);
- «я без свідомості» (Pass out prank, Shocking games) тощо.

Вірусний характер поширення цих челенджів дозволяє їм швидко розповсюджуватись та продовжувати існувати, незважаючи на смертельну небезпеку. Служби технічного обслуговування та контролю за контентом популярних соціальних мереж не завжди вчасно виявляють та блокують контент, що закликає до небезпечних дій. **Однак кожен користувач, помітивши контент, який може загрожувати життю та безпеці інших, може звернутися до адміністрації сайту зі скаргою, і врятувати комусь життя.**

Найбільшої уваги щодо профілактики потребують підлітки (14-17 років), оскільки це етап активного формування самооцінки, інтересів, моральних уявлень, соціальних установок та потреби в спілкуванні з однолітками. Підліток прагне отримати новий досвід та яскраві емоції, дізнатися, на що він здатний та усім продемонструвати свою винятковість, а соціальні мережі стають для нього платформою для отримання визнання та самоствердження.

Попередження потрапляння дітей в небезпечні ситуації та вчасне виявлення таких випадків сприяє позитивному спілкуванню між родиною та закладом освіти.

Батькам під час комунікації з дитиною варто, зокрема:

- говорити з дитиною про безпеку в Інтернеті та допомагати розвивати критичне мислення, вчити робити аргументований вибір та нести відповідальність за його результати;
- будувати відкриті та довірливі стосунки з дитиною;
- формувати корисні звички використання гаджетів та цифрового середовища та підвищувати самооцінку дитини, дозволяти дитині самостійно робити вибір і бути відповідальною за це;
- заохочувати користуватися гаджетами в зонах видимості дорослих;
- встановлювати часові межі користування гаджетами та контролювати додатки, ігри, вебсайти та соціальні мережі, якими користується дитина, та їх відповідність віку дитини;
- бути уважними до ознак страху чи тривоги, зміни поведінки, режиму сну та апетиту.

У разі виявлення, що дитина стала жертвою будь-яких проявів насильства, експлуатації, вербування або маніпуляцій у цифровому просторі, варто одразу звертатися до Національної поліції України та надіслати [повідомлення](#) про правопорушення до департаменту кіберполіції Національної поліції України (цілодобово).

Психологічну допомогу та підтримку можна отримати за номерами телефонів:

- Національна гаряча лінія з питань протидії насильству та захисту прав дитини (пн – пт, з 12:00 до 16:00):
0 800 500 225 (безкоштовно зі стаціонарних),
116 111 (безкоштовно з мобільних);
- [онлайн-консультація для підлітків у Teenergizer](#);

- чатбот у [Telegram](#) і [Viber](#) допоможе дізнатися, куди звертатися по допомогу.

Нагадаємо, додаткову інформацію щодо безпеки дітей в інтернеті можна знайти на [сайті МОН](#).